

Over de gierzwaluw is al veel geschreven, waarbij verschillende hypothesen naar voren zijn gebracht. Zoals bekend behoort de gierzwaluw (*Apus apus* L.) niet tot de echte zwaluwen, de *Hirundinidae*, maar tot de zwaluwachtige vogels. Op de grond werd de gierzwaluw, zover mij bekend, nooit waargenomen. Ook zag men hem niet uit sloot of plas drinken. Voedsel, zowel als nestmateriaal, wordt in de lucht verzameld. Zo wordt ook beweerd, dat zij op grote hoogte, zwevende op de luchtlagen, de nacht doorbrengen, in ieder geval dan de mannelijke exemplaren. Geconstateerd is, dat de vrouwtjes de nacht op het nest plegen door te brengen ten tijde van de broedperiode en ten tijde dat de jongen nog niet vliegvlug zijn. Door vliegers is ook vastgesteld dat de gierzwaluw zich 's avonds in hogere luchtlagen bevond, overigens nog geen bewijs dat zij daar rustend op de warmere luchtlagen zouden slapen.

Al jarenlang interesseert mij het gedrag van de gierzwaluwen, maar deze vogels zijn wel de moeilijkste om te observeren. Hun nesten zijn praktisch onbereikbaar in spleten en gaatjes onder een dakgoot, in kerkgebouwen e.d. en zo klein dat men niet zou geloven dat daar nog een vogel door zou kunnen en nog wel met een zeer snelle vaart. Zich vasthoudend door middel van zijn vier naar voren stekende tenen, kan hij wel, maar daarvoor is het voortbewegen op de grond zo goed als onmogelijk.

Om de gierzwaluwen te observeren is het natuurlijk prachtig als tegenover Uw huis een gaatje onder de goot is waar jaar in, jaar uit gierzwaluwen huizen. Ik was zo gelukkig in deze omstandigheden te verkeren. Daar de bewoners tegenover mij ook interesse hadden voor deze vogels, hielden zij mij trouw van een en ander op de hoogte.

En nu kom ik tot mijn verhaal.

1 mei 1958 was ik in Delft. Het was een prachtige zonnige dag met aanvankelijk Z.W.-wind, die later naar Z.O. draaide. Het was een warme dag. Omstreeks 2 uur zag ik boven Delft een 10-tal gierzwaluwen rondcirkelen. Thuis komende in Den Haag, zo tegen 6 uur, kreeg ik de mededeling, dat de gierzwaluwen waren gearriveerd en tegelijkertijd kreeg ik melding uit Monster, dat ook daar de gierzwaluwen waren aangekomen.

Vroegere aankomsten zijn er natuurlijk ook opgetekend. Ik zag de eerste gierzwaluw in 1957 op 21 april en in 1959 op 20 april.

Ik besloot de gierzwaluwen eens wat nauwkeuriger te observeren en ieder die dat wel eens heeft geprobeerd weet hoe zwaar en moeilijk dat is om van 's morgens 4 uur tot 's avonds 8 uur ieder ogenblik de lucht af te speuren. De zwaluwen van de overburen hield ik zo veel mogelijk in het oog en hier volgen dan enkele waarnemingen:

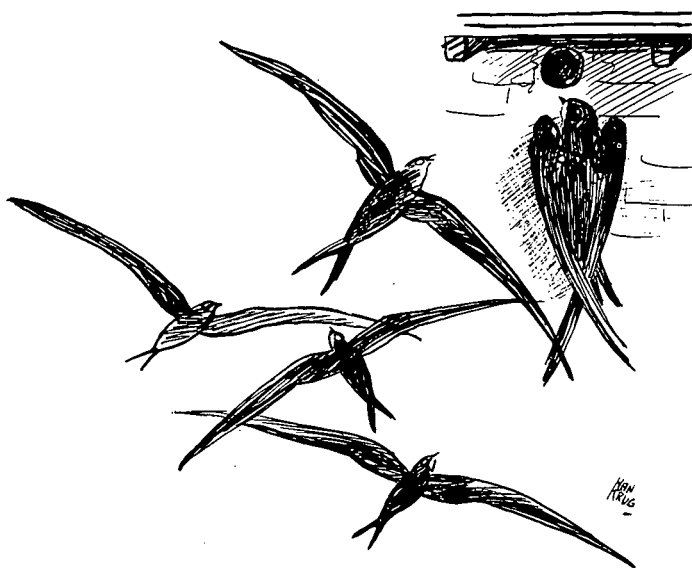
3 juli 1958 zag ik plotseling een groepje van 5 gierzwaluwen, kennelijk 2 ouden en 3 jongen dicht achter elkaar vliegend heel laag in de straat, insecten vangend onder de dakgoot. De 2 ouderen vliegen steeds het gat onder de dakgoot aan, zonder er echter in te gaan. De jongeren hebben geen interesse voor de nestopening. Zij lijken mij iets kleiner en bruiner te

zijn met minder breed uitstaande staarten. Zij hebben duidelijk snellere vleugelslag en volgen de ouders overal. Het was 4 uur in de morgen en om 10.15 uur vliegen zij nog altijd om de nestopening. Om 12 uur barst een onweer los en alle gierzwaluwen zijn verdwenen.

19.30 uur. Verscheidene gierzwaluwen zijn in de lucht, insecten vangend.

4 juli 1958 6 uur 's morgens zwieren de 5 gierzwaluwen weer door de straat rond. 's Middags waren zij weer verdwenen en ik zag ze de hele dag niet meer terug.

6 juli 20 uur, N.W.-wind, grijs weer en bewolkt. In sierlijke cirkels om elkaar heendraaiend blijven de 5 gierzwaluwen steeds in de omgeving van het vlieggat, eens het nest van de familie. Soms schieten zij met grote snelheid uit elkaar, maar altijd komt het groepje weer bijeen. Het doen en laten van de gierzwaluwen is moeilijk te volgen. De ene dag zijn zij een groot deel van de dag nergens te zien, dan weer vliegen zij rond om 6 uur in de morgen of nog vroeger. Ook gebeurt het dat zij pas tegen de avond te voorschijn komen.

7 juli, grijs weer bewolkt. Het vijftal is vanaf 7 uur in de morgen tot 20 uur bezig, steeds om elkaar heen vliegend, insecten vangend in snelle vaart.

9 juli, de gierzwaluwen zijn nog aanwezig.

11 juli, 's morgens om 5 uur en weer zijn de 5 zwaluwen aanwezig, zwierend om de nestopening onder de goot. Alleen de ouders tippen steeds de nestopening aan en kleven een ondeelbaar moment tegen de muur. Steeds vliegt de tweede zwaluw op de eerste aan, onder een zwakke kreet. Is dit soms een herhaling van het paringsmanuaal, dat zich soms in het najaar herhaalt? Ook bij de kieviet en andere vogels ziet men dit in het

najaar wel meer. Baltsend en zwierend duikt de man-kievit over de weiden, roepend zijn melancholisch „kiowiet-wiet”. Een cineast die een kievitenfilm moest maken en in het voorjaar geen kans zag de wilde baltsvluchten op de film vast te leggen, deed dit in het najaar toen dit meer symbolisch en kalmer herhaald werd en plaatste dit gedeelte vóór de lente-opnamen van de met dotters overdekte weidekanten.

Vele vragen zijn nog onopgelost. O.a. brengen de gierzwaluwen de nacht door op de hogere luchtlagen? Komt de copulatie in de lucht tot stand of zoals de door mij waargenomen handelingen onder de nestopening?

Tegen de avond om 19.50 uur wordt het donker, onweers- en regenachtig en dan verschijnen plotseling een 20-tal gierzwaluwen op $\pm$ 12 meter hoogte, dicht opeen, zich niets aantrekkend van de onweersdreiging, noch van de regen. Dan valt de groep weer uiteen en blijven onze 5 gierzwaluwen weer bij elkaar.

12 juli. Het is broei-warm. De zwaluwen zijn er nu pas om 6.30 uur. 's Avonds weer onweersdreiging en regen tegen 19 uur en nu vliegen de zwaluwen heel hoog, zeker een 300 meter, steeds insecten vangend, die zich blijkbaar heel hoog bevinden. Van de regen schijnen de zwaluwen geen last te hebben.

15 juli verschijnen de zwaluwen in de stortregen.

19 juli Oostelijke wind met heldere hemel. Stoeiend dicht opeen herhalen de gierzwaluwen het spel bij de nestopening, zoals boven beschreven.

20 juli. Tientallen gierzwaluwen trekkend over de zeereep naar Z.W., laag vliegend.

Van 20 juli tot 10 augustus zag ik nog steeds doortrekkende gierzwaluwen in groepjes, maar enkelingen en paartjes trekken nog wel tot ver in september door en dikwijls bij het slechtste weer, tegen de avond hoog tegen de donkere wolken. Dan draaien en zwieren zij niet meer, maar haasten zich naar hun overwinteringsgebieden. In de atlas van de Europese vogels door Dr. K. H. Vooûs treft men o.m. aan, dat de gierzwaluw waarschijnlijk overwegend overwintert in Afrika ten zuiden van de evenaar. Zij zijn in hoge mate afhankelijk van grote steden, waar veel nestgelegenheid is. In Oost-Europa en in het woudgebied van Siberië schijnen volgens Prof. Hans Johansen boomnesten nog regel te zijn.

Zwarte ooievaar

Bij mijn thuiskomst van een uitstapje zag ik op woensdagavond 9 augustus jl. om ongeveer 6 uur een grote zwarte vogel in mijn richting zeilen, kennelijk met de bedoeling neer te strijken op het water van een vrij kleine plas. Deze plas, ontstaan door een zandafgraving, ligt op ongeveer 40 meter van het fietspad nabij de molen van Kleysen in Weerselo (Twente), dichtbij het kanaal Almelo—Midhorn. De grootte van de vogel, de gevingerde vleugels, de witte onderkant, rest zwart, het rustige vliegen, zeilen, de gestrekte hals, wijzen m.i. op de zwarte ooievaar.

Waarschijnlijk door mijn aanwezigheid afgeschrikt, verdween de vogel weer. Nadat ik mijn fiets had weggebracht, kon ik de vogel nog ongeveer 5 minuten lang door de kijker volgen. Daarna heb ik me verdekt opgesteld bij de plas. Ongeveer een uur later mocht ik het genoegen smaken de vogel te zien neerstrijken. Door de komst van enige kinderen verdween de vogel echter meteen weer. Wel heb ik nog kunnen zien, dat de snavel en de poten niet rood waren, doch eerder geel(ig) (jeugdkleed?). Mogelijk is de toch vrij zeldzame vogel ook door anderen waargenomen.

A. Veenstra